

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หนังสือเป็นสื่อสากลที่องค์การทางการศึกษา เชื่อมั่นว่าเป็นสื่อที่ให้ความรู้ ส่งเสริมความคิดทางวิทยาศาสตร์ ส่งเสริมการอนุรักษ์และการพัฒนาทางวัฒนธรรม จนสามารถทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจได้ตรงกันในอันที่จะช่วยสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในโลก (แม้นมาส ชวลิต, 2535) และคณะกรรมการสนับสนุนปีหนังสือสากล (The Support Committee for International Book Year) ยอมรับ ณ กรุงบรัสเซล ประเทศเบลเยียม ปี ค.ศ. 1971 ว่าหนังสือเป็นเครื่องมือสำคัญอันขาดเสียไม่ได้เพื่อการเก็บรักษาวิทยาการและเผยแพร่ความรู้ให้กว้างขวางออกไป (กรมวิชาการ, 2529) นอกจากนี้ คณะกรรมการการประชุมแห่งโลกว่าด้วยหนังสือ ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ได้ร่วมกันประกาศถึงปณิญาสากลว่าด้วยสังคมการอ่าน เชื่อมั่นว่าหนังสือมีความสำคัญในการนำมาเป็นเครื่องมือสำหรับการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการ อันจะมีผลให้เกิดการรักษาและเกิดการเรียนรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสังคม โดยออกเป็นกฎบัตรสากลมาตราที่ 10 ความว่า หนังสือมีอิทธิพลในการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาและเนื้อหาจากหนังสือจะช่วยให้แต่ละคนมีความเจริญก้าวหน้าทางสังคมและเศรษฐกิจ ช่วยพัฒนาประเทศชาติและช่วยสร้างความเข้าใจอันดีให้เกิดขึ้นระหว่างชาติต่างๆ ได้อย่างสมบูรณ์ (กรมวิชาการ, 2529) หนังสือจึงเป็นปัจจัยทางการศึกษาที่สำคัญที่องค์การต่างๆ ให้ความเชื่อมั่น และนำมาใช้เป็นเครื่องมือส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจเพื่อพัฒนาความคิดและสติปัญญา นำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองของสังคมและประเทศต่อไป ดังที่ กิญญาพร นิตยะประภา (2534) ได้อธิบายว่า “หนังสือเป็นปัจจัยในการอ่านที่มีความสำคัญ สามารถช่วยพัฒนาความคิดและสติปัญญาได้อย่างมีคุณภาพ”

หนังสือนับว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งของหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียน ที่ครูนำมาใช้เป็นเครื่องมือประกอบการเรียนการสอน เพราะหนังสือมีการนำเสนอเนื้อหาที่แสดงถึงความคิด เจตคติ ค่านิยม และความบันเทิงได้ครอบคลุมทุกศาสตร์สาขาวิชา สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมและความต้องการของแต่ละบุคคลได้อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะหนังสือเรียนเป็นเครื่องมือที่ครูนิยมนำมาใช้ เพื่อกำหนดเนื้อหาและกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการเรียนการสอน (สมพร จารุณี, 2538) จากการศึกษาเอกสารที่เรียบเรียงโดย

มูทและอัลเวอร์แมน (Muth and Alverman, 1992) พบว่า ครูประมาณ 67-90 เปอร์เซ็นต์นำหนังสือเรียนมาเป็นเครื่องมือประกอบการเรียนการสอนทุกระดับชั้น ครูส่วนใหญ่เชื่อมั่นว่าหนังสือเรียนมีอิทธิพลต่อการสอน โดยเฉพาะในด้านของวิธีการและการนำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอน เช่นเดียวกับผลการศึกษาวิจัยของ ภาวิตา หาญวัฒนกุล (2529) ที่พบว่าหนังสือเรียนเป็นเครื่องมือที่ครูนำมาใช้เป็นประจำในระดับมากที่สุด เพื่อเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การเตรียมเนื้อหา การปรับปรุงวิธีการสอน การเตรียมอุปกรณ์การสอน และวิธีประเมินผลการสอน และครูทุกหมวดวิชาให้ความเห็นว่าหนังสือเรียนมีความจำเป็นและมีประโยชน์ต่อการสอนมาก

จากการประชุมสัมมนา เกี่ยวกับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในอนาคต ขององค์การยูเนสโก(UNESCO, 1986) พบว่าหนังสือเรียนเป็นเครื่องมือที่ครูมีความต้องการนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน เพราะพิจารณาแล้วเห็นว่าหนังสือเรียนเป็นตัวแทนของหลักสูตร เป็นคัมภีร์ของโปรแกรมการเรียนการสอนที่มีการบรรจุเครื่องมือประกอบความเข้าใจ ตัวอย่างและวิธีการสอนที่ชัดเจนมีการกำหนดขอบเขตของเนื้อหาทั้งความกว้างและความลึกอย่างเพียงพอ แนะนำเทคนิควิธีการสอนที่เป็นทักษะใหม่ๆ เพื่อให้ครูใช้เป็นแบบอย่างในการจัดเตรียมการสอนด้วยตนเอง และใช้เป็นแนวทางสนับสนุนให้เกิดทักษะการใช้นวัตกรรมใหม่ๆ ที่อยู่ในขอบเขตของเนื้อหาที่ต้องการสอน และจากผลการวิจัยของ ซัลลิแวน (Sullivan, 1995) ยังชี้ให้เห็นว่าหนังสือเรียนเป็นเครื่องมือที่มีความเหมาะสมสำหรับ ช่วยพัฒนามุมมองทางสังคมในขั้นพื้นฐานที่นักเรียนควรรู้ เพราะมีการนำเสนอเนื้อหาได้สอดคล้องกับทฤษฎีและความสัมพันธ์กับวิชาอื่นๆ ทั่วไปจนก่อให้เกิดการความคิดสร้างสรรค์เกิดทักษะและความสามารถในด้านต่างๆ ได้อย่างสมบูรณ์ เช่น การฝึกปฏิบัติกิจกรรม การตอบคำถาม การอภิปราย หรือการศึกษาเฉพาะกรณี ดังนั้นหนังสือเรียนจึงเป็นเครื่องมือสำหรับการศึกษาในขั้นพื้นฐานที่ช่วยแนะนำเนื้อหาได้อย่างสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและขอบเขตที่นักเรียนจะต้องเรียนรู้ เพื่อให้เกิดผลทางการศึกษาได้อย่างถูกต้องตรงตามทฤษฎีของการเรียนรู้ ดังที่ เมอร์เร่ และ สวาตเอาท์ (Murray and Swartout, 1965) ได้อธิบายว่า หนังสือเรียนเป็นอุปกรณ์ในขั้นพื้นฐานที่มีการเรียบเรียงขึ้นมาอย่างถูกต้อง เพื่อให้มีความสอดคล้องกับพัฒนาการและความสามารถของนักเรียน คาလာแฮน คลาก และเคลลือก (Callahan Clark and Kellogge, 1995) และแองเจิล (Engle, 1995) ได้อธิบายสอดคล้องกันว่า หนังสือเรียนเป็นเครื่องมือที่มีการสร้างขึ้นโดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อนำมาใช้กับนักเรียนกลุ่มใหญ่ การกำหนดเนื้อหา การคัดเลือกเนื้อหาและกิจกรรมที่ผ่านการคัดสรรจากผู้เชี่ยวชาญ การเรียบเรียงเนื้อหา เพื่อให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะการเรียนรู้และวัยของนักเรียน

บทบาทของหนังสือเรียนต่อการส่งเสริมการเรียนรู้การสอนที่สำคัญคือ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการคัดเลือกเนื้อหาการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน เนื่องจากหนังสือเรียนมีการออกแบบและจัดโครงสร้างของเนื้อหาได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการตรงตามที่หลักสูตรกำหนดและสอดคล้องกับสาขาวิชา โดยมีการนำเสนอเนื้อหา กิจกรรม บทสรุป การประเมินผล แบบฝึกหัดและอื่นๆ เพื่อช่วยส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ เช่น ภาพประกอบ กราฟ แผนที่ แผนภูมิ ที่เหมาะสมกับประสบการณ์ในการรับรู้และระดับชั้นของนักเรียน ที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้น (Allan and Levine, 1993) นอกจากนี้ หนังสือเรียนยังเป็นแหล่งรวบรวมความรู้อื่นๆ ให้ครูได้ศึกษา โดยนำเนื้อหามาใช้ประกอบการอธิบายให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่กว้างขวางและช่วยจัดเตรียมเทคนิควิธีการในการปฏิบัติกิจกรรมจากหนังสือ รวมทั้งแนะนำแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมอีกด้วย (Devine, 1981 ; Callahan and Clark, 1988 ; Bettex, 1995) หนังสือเรียนจึงเป็นเครื่องมือทางวิชาการที่นับว่ามีคุณค่าเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในเรื่องการกำหนดทฤษฎีของเนื้อหาและกิจกรรมหรือแนวทางในการทดสอบทฤษฎีของเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีความง่ายและเป็นขั้นตอนหนังสือเรียนจึงเอื้อต่อการนำมาใช้ศึกษา (Bettex, 1995) ซึ่งหลักการในการกำหนดเนื้อหาและองค์ประกอบต่างๆ ของหนังสือเรียน เช่น การแนะนำเครื่องมือและอุปกรณ์ช่วยส่งเสริมความเข้าใจ แผนการสอน เทคนิควิธีการสอนการเสนอแนะกิจกรรมจะคำนึงถึงการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในขั้นพื้นฐานที่นักเรียนควรเรียนรู้ในแต่ละภาคการศึกษา เนื้อหาที่นำเสนอจึงเป็นเรื่องของหลักการต่างๆ ที่มีความถูกต้องมีความชัดเจนและมีความง่ายต่อการเรียนรู้ (Callahan and Clark, 1985) ฉะนั้นการเรียนการสอนทุกรายวิชา จึงต้องมีการเลือกนำหนังสือเรียนมาใช้ประกอบการเรียนการสอนให้เหมาะสม

วิชาศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นวิชาหนึ่งในหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้มีการเรียนเรียงหนังสือเรียนเพื่อนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องพิจารณาเลือกนำมาใช้ในโรงเรียน จากการศึกษางานวิจัย ของ เทวินทร์ เอี่ยมมี, (2535) เกี่ยวกับการพัฒนาหนังสือเรียนศิลปศึกษา พบว่า หนังสือเรียนศิลปศึกษาเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญในการช่วยแนะนำและ ส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจในบทเรียน ช่วยพัฒนาความคิด การแก้ปัญหา การส่งเสริมทักษะการปฏิบัติกิจกรรม ตลอดจนจัดประสบการณ์ทางการรับรู้และการเห็นได้อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะหนังสือเรียนศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่นับได้ว่าเป็นเครื่องมือและเป็นสื่อการเรียนการสอนทางด้านศิลปะที่มีคุณค่าต่อครูและนักเรียนเป็นอย่างมาก วิชัย ราษฎร์ศิริ (2526) กล่าวว่าหนังสือเรียนศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จะช่วยจัดประสบการณ์ทางการเห็นและการรับรู้จากเนื้อหาและกิจกรรมภายในหนังสือที่มีลักษณะเอื้ออำนวยต่อการนำมาศึกษา การฝึกทักษะ การปฏิบัติกิจกรรมหรือการนำไปอ้างอิง

จนนำมาซึ่งการแสดงออกตามความสนใจ ความถนัดและความสามารถในการสร้างสรรค์ของแต่ละบุคคล โดยการใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ได้สอดคล้องสัมพันธ์กับมือ ตา ความคิด จนส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม ตรงตามแนวทางของการเรียนการสอน วิชาศิลปศึกษาสอดคล้องกับ มอนโร (Monro, 1956) ลูก้าและเค็น (Luka and Kent, 1968) ที่กล่าวสนับสนุนกันว่า หนังสือเรียนศิลปศึกษาเป็นเครื่องมือที่มีการคัดเลือกเนื้อหา และมีวิธีการนำเสนอเนื้อหาได้อย่างเหมาะสมกับระดับการเรียนรู้และขอบเขตที่นักเรียนต้องศึกษา เป็นสื่อที่มีความเหมาะสมสำหรับครูในการนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนในห้องเรียนและจากผลการศึกษาวิจัย เจฟเฟอร์ (Jeffer, 1994) ยังกล่าวถึงคุณค่าและความสำคัญของหนังสือเรียนศิลปศึกษาไว้ว่า เป็นเครื่องมือเพื่อการศึกษาหาความรู้ที่เหมาะสมกับวัยและประสบการณ์ของนักเรียน จากผลการศึกษา พบว่า นักเรียนมีความต้องการเรียนรู้จากเนื้อหาในหนังสือเรียนศิลปศึกษาถึง 75 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งสมพร จารณภู (2538) กล่าวว่า หนังสือเรียนศิลปศึกษาเป็นสื่อที่มีความจำเป็นสำหรับการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพราะนักเรียนยังมีความรู้และประสบการณ์ในการเรียนรู้น้อย หนังสือเรียนจึงเป็นปัจจัยที่จะช่วยแนะนำเนื้อหาและกิจกรรมได้เหมาะสมกับระดับการเรียนรู้มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ โยธิน เฟือกผ่อง (2539) ที่กล่าวว่าการเรียนศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีความสำคัญมาก เพราะนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา การจัดการเรียนการสอนรวมทั้งการใช้สื่อการเรียนจึงต้องมีความเหมาะสมกับพัฒนาการของนักเรียนเป็นสำคัญ

จากเอกสารการศึกษาของเกร็กอรี่ (Gregory, 1989) ได้ระบุว่าครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับการใช้หนังสือเรียน การพิจารณาหนังสือเรียนและการประเมินหนังสือเรียนศิลปศึกษาในแต่ละเล่มทั้งทางด้านเนื้อหา กิจกรรม การออกแบบรูปเล่มและราคาจำหน่าย เพื่อเป็นแนวทางในการคัดเลือกเนื้อหาให้อยู่ในขอบเขตที่นักเรียนต้องเรียนรู้มาใช้ประกอบการสอนในแต่ละระดับชั้น โดยครูศิลปศึกษาจะใช้หนังสือเรียนในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของการวิจัย พบว่าครูศิลปศึกษาใช้หนังสือเรียนเป็นบางบทเรียน เพื่อสำรวจเนื้อหาที่นักเรียนต้องเรียนรู้ในแต่ละคาบเป็นเบื้องต้น แล้วจึงไปศึกษาเนื้อหาที่เป็นรายละเอียดจากแหล่งข้อมูลอื่นๆ ในการนำมากำหนดเนื้อหาที่เหมาะสมกับนักเรียน โดยเนื้อหาที่เลือกนำมาใช้ส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับกิจกรรมการฝึกทักษะ เพราะเห็นว่าสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นกิจกรรมอื่นๆ ได้อย่างหลากหลาย และหนังสือเรียนจะมีการแนะนำกิจกรรมอื่นๆ ด้วย และจากผลการศึกษาของ แลมเพลล่า (Lampela, 1994) พบว่า ครูศิลปศึกษามีการคัดเลือกเนื้อหาเป็นบทเรียนหรือทุกบทเรียน ส่วนผลการศึกษาของ สเปริเจล และไรท์ (Spegel and Wright อ้างใน Lampela, 1994) พบว่า ครูใช้หนังสือสำหรับแนะนำเนื้อหาให้กับนักเรียนและการนำหนังสือเรียน

มาอภิปรายในชั้นเรียนหรือเพื่อการอ้างอิงประกอบการสอน ซึ่งกล่าวได้ว่าหนังสือเรียนศิลปศึกษา เป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาที่อยู่ในความสนใจของครูศิลปศึกษา ในการนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยองค์ประกอบของหนังสือเรียนศิลปศึกษามีขอบเขตและโครงสร้างที่สำคัญคือ หนังสือเรียนศิลปศึกษาต้องมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรศิลปศึกษา โดยมีภาพประกอบเป็นองค์ประกอบที่ผู้เรียบเรียงต้องพิจารณา คือคัดเลือกภาพที่มีความชัดเจนและอยู่ในความสนใจของนักเรียน (Foster, 1990) นอกจากนี้ นักการศึกษาหลายท่านได้ศึกษาและกำหนดองค์ประกอบของหนังสือเรียนศิลปศึกษาไว้แตกต่างกัน คือ คลาก (Clark, 1975) ได้ศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้องค์ประกอบของหนังสือเรียน โดยเลือกศึกษาเฉพาะองค์ประกอบทางด้านเนื้อหาในฐานะที่เป็นแหล่งความรู้ทางด้านทฤษฎีและหลักการทางศิลปะแอส (Asch, 1974-1975) ได้แบ่งองค์ประกอบของหนังสือเรียนศิลปศึกษาที่ถูกต้องตามทฤษฎีทางศิลปศึกษา ว่าประกอบด้วย เนื้อหา รูปแบบของหนังสือ ส่วน เกร็กอริ (Gregory, 1989) ได้แบ่งหลักเกณฑ์ในการศึกษาองค์ประกอบของหนังสือเรียนที่สำคัญ คือข้อมูลเกี่ยวกับหนังสือเรียน เช่น ชื่อหนังสือ ผู้เรียบเรียง ปีที่พิมพ์ และสำนักพิมพ์ ลักษณะของหนังสือ เช่น ระดับชั้นของผู้ใช้หนังสือเรียน การออกแบบที่สอดคล้องกับหลักสูตร การออกแบบรูปเล่ม เนื้อหาและกิจกรรม ภาษาเขียน คำศัพท์เฉพาะทางศิลปะ

จากที่กล่าวมาแล้วเกี่ยวกับความสำคัญของหนังสือเรียนศิลปศึกษา สามารถแบ่งองค์ประกอบของหนังสือเรียนศิลปศึกษาออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรศิลปศึกษา
2. ด้านเนื้อหา
3. ด้านกิจกรรม
4. ด้านภาพประกอบ
5. ด้านภาษาเขียน
6. ด้านการออกแบบจัดวางรูปเล่ม

วิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาที่มีลักษณะเฉพาะที่มีเนื้อหาทั้งเนื้อหาด้านทฤษฎีและเนื้อหาด้านปฏิบัติ ดังนั้นหนังสือเรียนศิลปศึกษาจึงมีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากหนังสือเรียนโดยทั่วไป ดังที่ ไพดอน (Paidon, 1995) ได้กล่าวไว้ในบทนำของหนังสือศิลปะ(Art Book) ว่าหนังสือศิลปะเป็นหนังสือประเภทที่มีการนำเสนอเนื้อหาและแนวทางที่ง่ายต่อการศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะ โดยองค์ประกอบต่างๆ ของหนังสือ เช่น ภาพประกอบผลงานศิลปะที่เป็นภาพที่มีความชัดเจนคำอธิบายภาพที่เข้าใจง่าย การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ศิลปะและศิลปะ

สมัยใหม่ที่น่าสนใจ รวมทั้งมีบทสรุป อภิธานศัพท์ ดัชนี ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเทคนิควิธีการในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ และแนะนำพิพิธภัณฑ์หรือหอศิลปะ ดังนั้นหนังสือเรียนศิลปะจึงช่วยให้เกิดความน่าสนใจและสนุกสนานต่อการเรียนรู้ และเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์งานศิลปะต่อไป จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าหนังสือเรียนศิลปะศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นหนังสือที่มีองค์ประกอบทั้งทางด้านเนื้อหา และทางด้านกายภาพที่แตกต่างจากหนังสือเรียนวิชาอื่นๆ โดยทั่วไปเพราะการเรียบเรียงหนังสือเรียนศิลปะศึกษาต้องใช้แนวทางและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และคำอธิบายรายวิชามาเป็นตัวกำหนดองค์ประกอบของหนังสือ ทั้งองค์ประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายใน เช่น เนื้อหา กิจกรรม ภาพประกอบ และการออกแบบจัดวางให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปะศึกษารายวิชาศิลปะกับชีวิต จึงเป็นจุดเน้นที่สำคัญของหนังสือเรียนศิลปะศึกษาที่ต้องคำนึงถึงความเป็นรูปแบบเฉพาะของหนังสือ นักการศึกษาที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับหนังสือเรียนในวิชาต่างๆ รวมทั้งหนังสือเรียนศิลปะศึกษา กล่าวว่าหนังสือเรียนที่มีคุณภาพต้องมีลักษณะดังนี้ คือ (Hummell, 1988)

1. มีรูปแบบเฉพาะ (Format) เช่น รูปแบบการจัดวาง ตัวอักษร การเย็บเล่ม สีที่ใช้ในการพิมพ์
2. มีรูปแบบในการนำเสนอเนื้อหา (Presentation) เช่น การลำดับเนื้อหา การแนะนำเครื่องมือ ตัวอย่าง และคำแนะนำเกี่ยวกับการใช้หนังสือ
3. การใช้ภาษา (Language) เช่น การอธิบายคำศัพท์เฉพาะ การเขียนอภิธานศัพท์และการเขียนที่มีความชัดเจน โดยการเลือกใช้ภาษาที่สอดคล้องกับกลุ่มผู้ใช้หนังสือเรียน
4. มีเทคนิควิธีเฉพาะ (Methodology) ที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดทักษะ ในการศึกษาการวิเคราะห์ การแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการ และแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย

หลักสูตรศิลปะศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) เป็นแหล่งข้อมูลแรก ที่ผู้เรียบเรียงหนังสือเรียนต้องใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาความรู้ให้ครอบคลุมตามหัวข้อที่หลักสูตรกำหนดไว้ ประกอบด้วย 4 จุดมุ่งหมายหลัก ดังนี้

1. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานด้านศิลปะศึกษา
2. เพื่อให้เห็นคุณค่าของศิลปะมีความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมไทย และรู้จักรักษาเพื่อเป็นมรดกสืบทอดต่อไป
3. เพื่อให้สามารถใช้ศิลปะพัฒนาจิตใจ บุคลิกภาพและรสนิยม
4. เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานศิลปะได้ตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเอง

ซึ่งจุดมุ่งหมายของหลักสูตรศิลปศึกษาดังกล่าว ผู้เรียบเรียงต้องเขียนให้ครอบคลุมทุกจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ ของผู้เรียน เกิดความชื่นชม เห็นคุณค่า เกิดการรับรู้ในงานศิลปะได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นการเรียบเรียงหนังสือเรียนศิลปศึกษาผู้เรียบเรียงจึงต้องให้ความสำคัญมากกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาศิลปศึกษา เพราะจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นส่วนที่จะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่ควรเกิดขึ้นกับนักเรียน การพิจารณาและคัดเลือกเนื้อหาจึงต้องมีความครอบคลุมจุดมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาศิลปศึกษาทุกข้อ และอยู่ในขอบเขตที่นักเรียนที่จะต้องเรียนรู้ ดังที่ มุท และอัลเวอร์แมน (Muth and Alverman, 1992) ได้กล่าวว่า การเขียนหนังสือเรียนจะนำเนื้อหาจากหลักสูตรมาขยาย และสอดแทรกความคิดเห็นของผู้เรียน เพื่อให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และ เมย์ (May, 1990) กล่าวว่าองค์ประกอบทั้งภายนอกและภายในที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเรียนศิลปศึกษา ผู้เรียบเรียงหรือกลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้มีการคัดสรรวิเคราะห์ สังเคราะห์ อย่างถูกต้องมาแล้ว เพื่อให้ได้เนื้อหาที่เป็นทฤษฎี หลักการ กฎเกณฑ์อย่างเหมาะสมและสามารถใช้เป็นพื้นฐานการเรียนรู้ ศิลปะปฏิบัติ สุนทรียศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ ประวัติศาสตร์ศิลปะอย่างถูกต้องชัดเจน นอกจากนี้ ฟอสเตอร์ (Foster, 1990) ได้กล่าวสนับสนุนว่า เทคนิคและวิธีการของการนำเสนอเนื้อหาและขั้นตอนในการปฏิบัติ กิจกรรมศิลปะ จากหนังสือเรียนศิลปศึกษาที่มีลักษณะง่ายและน่าสนใจจะส่งเสริมให้นักเรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดีจนเกิดความรู้ความเข้าใจสามารถพัฒนาทักษะการวาดภาพระบายสี การปั้นที่สอดคล้องสัมพันธ์กับการเรียนในรายวิชาอื่นๆ ต่อไป ซึ่ง คลาร์ค (Clark, 1974-1975) และเมย์ (May, 1990) กล่าวว่าสอดคล้องกันว่า เป็นเพราะหนังสือเรียนศิลปศึกษามีรูปแบบลักษณะเฉพาะ และให้แนวทางสำหรับการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งการศึกษาอื่นๆ ได้อย่างกว้างขวาง สามารถเพิ่มพูนโลกทัศน์ และก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนศิลปะ เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปวิจารณ์ จนเกิดการรับรู้และเห็นคุณค่าของงานศิลปะได้อย่างเหมาะสม ผลสัมฤทธิ์จากการเรียนรู้ในองค์ประกอบทางกายภาพ และเนื้อหาจากหนังสือเรียนศิลปศึกษาดังกล่าวเป็นเพราะการเรียบเรียงหนังสือเรียนมีการกำหนดจุดประสงค์เฉพาะ เพื่อการนำมาใช้ในการศึกษา เมื่อครูนำมาเป็นเครื่องมือประกอบการเรียนการสอนทางด้านศิลปะ จึงสามารถส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และเกิดทักษะในการปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างมีขอบเขตที่แน่นอน (Arntine, 1977) สอดคล้องกับเมย์ (May, 1993) ที่กล่าวสนับสนุนว่า หลักการเรียบเรียงหนังสือเรียนศิลปศึกษาเพื่อให้มีรูปแบบสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรศิลปศึกษานั้นมีเป้าหมายที่สำคัญคือ เพื่อการมองดูและศึกษางานศิลปะการสร้างสรรค้งานศิลปะ การอนุรักษ์ และรักษางานศิลปะเป็นสำคัญ

ในด้านความเป็นมาตรฐานของหนังสือเรียน นักการศึกษาหลายท่านให้ทัศนะว่าต้องมีความกระชับรัดกุม มีความถูกต้องชัดเจน นำเสนอเนื้อหาถูกต้องตามข้อเท็จจริง ถูกต้องในเรื่องของการเขียน การใช้ไวยากรณ์ ขนาดรูปเล่มมีความเหมาะสม รูปแบบของการจัดวางมีความน่าสนใจ ภาพประกอบพิมพ์สี เนื้อหาสามารถพัฒนาปรับปรุงให้สอดคล้องกับนวัตกรรมทางการศึกษาอื่นๆ ได้ง่ายและสะดวก (Whittaker, 1993 ; Oliviera, 1995) สอดคล้องกับเบ็ตเทค (Bettex, 1995) ที่อธิบายว่าหนังสือเรียนที่มีคุณภาพต้องมีความยืดหยุ่นต่อการนำเนื้อหามาดัดแปลงให้สอดคล้องกับการศึกษาสมัยใหม่ สามารถบูรณาการให้เข้ากับสื่อทางเทคโนโลยีอื่นๆ ได้อย่างเหมาะสม มีความท้าทาย การออกแบบจัดวางรูปเล่มกระตุ้นให้เกิดความน่าสนใจ ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ การค้นคว้าและมีความสนุกสนานในการปฏิบัติกิจกรรม ภาพประกอบมีความน่าสนใจและมีส่วนช่วยส่งเสริมเนื้อหาและขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

หนังสือเรียนที่มีคุณภาพจึงต้องมีลักษณะเฉพาะทางรูปแบบสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน มีความกระชับรัดกุมและมีความง่ายต่อการนำมาใช้ศึกษาหาความรู้ มีความถูกต้องชัดเจนตามหลักวิชาการและเหมาะสมกับการนำมาใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาค้นคว้าของครูและนักเรียนในเบื้องต้นร่วมกัน ดังที่มีผู้กล่าวไว้ว่า “หนังสือเรียนเป็นหนังสือที่อ่านเพื่อการเรียนรู้ในโรงเรียน” (Gunter Estes and Schwab, 1995) และ “หนังสือเรียนเป็นหนังสือที่ครูและนักเรียนนำมาใช้ประกอบการศึกษาร่วมกัน” (Bettex, 1995) ฉะนั้นหนังสือเรียนศิลปศึกษาที่มีคุณภาพจึงต้องมีลักษณะและองค์ประกอบของหนังสือที่มีความเหมาะสมกับระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นสำคัญ ซึ่ง เทวินทร์ เอี่ยมมี (2535) กล่าวว่า การใช้หนังสือเรียนศิลปศึกษาที่มีคุณภาพมาประกอบการเรียนจะสามารถก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตามหนังสือเรียนในปัจจุบันนับว่ายังอยู่ในสภาพที่มีปัญหา คือหนังสือเรียนมีคุณภาพอยู่ในระดับต่ำ การรวบรวมเนื้อหาไม่เหมาะสม การใช้คำศัพท์เฉพาะและการใช้ภาษาเขียนยากกว่าระดับการเรียนรู้และประสบการณ์ของนักเรียน (Chadwick, 1990) หนังสือเรียนบางเล่มมีเนื้อหาสูงกว่าระดับความสามารถ จึงเป็นการยากต่อการศึกษาและทำความเข้าใจ บางครั้งมีการนำเสนอเหตุผลที่ไม่ถูกต้องเนื้อหามีน้อยไม่เพียงพอสำหรับครูที่จะนำมาใช้ในการวางแผนการสอน (Devine, 1981) เช่นเดียวกับ สตรีงเจอร์ (Stringger, 1981) ที่ได้กล่าวถึงข้อบกพร่องของหนังสือเรียนว่าส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของเนื้อหาและเครื่องมือประกอบความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา คือ เนื้อหาขาดทั้งความกว้างและความลึก เนื้อหากำไม่ทันสมัย เข้าใจยาก นำเสนอในเรื่องที่ผิดเนื้อหาไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของรายวิชาและระดับการเรียนรู้ของนักเรียน ตัวอย่างและภาพประกอบไม่สอดคล้องกับเนื้อหาและ

สมพร จารุณี (2538) ยังได้กล่าวถึงปัญหาของหนังสือเรียนว่าเป็นสื่อที่มีการกำหนดเนื้อหาขึ้นมา มากมุ่งเน้นไปตามที่หลักสูตรกำหนด การใช้ภาษาเขียนและคำศัพท์ยาก

ดังนั้นครูศิลปศึกษาในฐานะผู้สอนที่จำเป็นต้องใช้หนังสือเรียน เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนการสอนจะต้องพิจารณาคัดเลือกหนังสือที่มีคุณภาพ โดยต้องทำความเข้าใจถึงองค์ประกอบและโครงสร้างที่สำคัญของหนังสือก่อนที่จะนำมาใช้ สำหรับหนังสือเรียนศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนในปัจจุบันก็พบว่ามีปัญหาอยู่เหมือนกัน จากการสรุปผลการบรรยายเรื่องเป้าหมายและการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนของ โกวิท ประวาลพุกษ์ (2535) พบว่า หนังสือเรียนศิลปศึกษาทั้งของกระทรวงศึกษาธิการและสำนักพิมพ์เอกชนมีปัญหาในเรื่องของเนื้อหาข้อมูลที่ไม่มีความทันสมัย จึงส่งผลกระทบต่อสภาพการจัดการเรียนการสอน ทำให้ไม่เป็นไปตามทิศทางที่ควรจะเป็น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ต่อต้าน ธาริเกษ (2538) ที่พบว่าการใช้หนังสือเรียนศิลปศึกษายังมีปัญหาอยู่มาก นอกจากนี้ สมาน บุญถัน (2531) กรมวิชาการ (2530) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาของการเรียนการสอนพบว่าหนังสือเรียนศิลปศึกษาในแต่ละเล่มมีการเขียนอธิบายข้อความ หรือความหมายแตกต่างกันมาก เนื้อหาไม่สมบูรณ์ เนื้อหามีมากแต่ไม่ละเอียด ส่วนในด้านรูปแบบของหนังสือเรียน พบว่าการพิมพ์และกระดาษที่ใช้ในการพิมพ์มีคุณภาพยังไม่ได้มาตรฐาน และจากผลการศึกษาวิจัยของ อัญชลี โสมดี (2531) นวพร พงษ์อัจฉริยะกุล (2531) ยังพบว่า หนังสือเรียนศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรศิลปศึกษาอยู่ในระดับปานกลางซึ่งถือว่ายังอยู่ในระดับต่ำ ในบางบทเรียนของหนังสือเรียนควรมีการเพิ่มเนื้อหา บางบทเรียนควรมีการลดเนื้อหา และบางบทเรียนควรพัฒนาเนื้อหาให้เหมาะสมกับนักเรียนมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับกรมวิชาการ (กรมวิชาการ, 2537) ที่ได้ศึกษาสภาพปัญหาการเรียนการสอนศิลปศึกษาของครู พบว่า เนื้อหาในหนังสือเรียนศิลปศึกษาเรื่องศิลปพื้นบ้าน - การสร้างสรรค์งานศิลปะ ศิลปะวิจารณ์ มีปัญหาอยู่ในระดับมากเช่นกัน

ในด้านภาพประกอบหนังสือเรียนศิลปศึกษานั้นในประเทศไทยยังไม่มีนักการศึกษาได้ศึกษาอย่างเป็นระบบหรือเฉพาะเรื่อง สำหรับหนังสือเรียนศิลปศึกษาในต่างประเทศนั้นโรเจอร์ (Roger, 1988) อธิบายว่าภาพประกอบหนังสือเรียนมีความจำเป็นสำหรับการเรียนวิชาศิลปะ ปัญหาที่โรเจอร์ได้รับการร้องเรียนจากผู้ใช้หนังสือเรียนคือ ภาพประกอบหนังสือเรียนวิชาศิลปะมีการนำเสนอภาพที่แสดงถึงความน่ากลัว ความโหดร้าย ความหวาดเสียว เช่น ภาพของสัตว์ประหลาด ภาพคนที่มีความน่ากลัว ภาพศีรษะมนุษย์ หรือสิ่งของที่น่าขยะแขยง และภาพที่แสดงเนื้อหาเกี่ยวกับสรีระและอวัยวะสืบพันธุ์เพศชาย ซึ่งเนื้อหาจากภาพประกอบเหล่านี้มีส่วน

ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจไปในทางที่ผิด อันจะมีผลกระทบต่อการเรียนการสอน ศิลปศึกษา ทำให้ไม่เป็นไปตามความคาดหวังของหลักสูตรศิลปศึกษา นอกจากนี้ เมเยอร์ (Mayer, 1995) ได้อ้างผลการศึกษาวิจัยของ Levine และ Mayer ว่าร้อยละ 85 ของภาพประกอบ หนังสือเรียนวิชาวิทยาศาสตร์เป็นการตกแต่งหนังสือให้เกิดความสวยงาม แต่ภาพประกอบไม่ สอดคล้องกับเนื้อหาการเรียนรู้ และบันทึก พฤกษ์วัน (2531) ยังชี้ให้เห็นว่าภาพประกอบใน หนังสือเรียนมักเลอะเลือนมีภาพน้อย จึงไม่ทำทายนักเรียนอยากอ่าน การออกแบบจัดวางหน้า ไม่ได้มาตรฐาน ขนาดของตัวอักษรและรูปเล่มไม่ชัดเจนให้เกิดความน่าสนใจ เนื้อหาและภาษา ไม่สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น

จะเห็นได้ว่าหนังสือเรียนศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ยังมีคุณภาพไม่ได้ มาตรฐานตามขอบเขตและแนวคิดทางการเรียนวิชาศิลปศึกษาทั้งทางด้านเนื้อหา กิจกรรมและ องค์ประกอบอื่นๆ เช่น ภาพประกอบ ภาษาเขียน การออกแบบจัดวางหน้ากระดาษ หนังสือเรียนจึงยังไม่สามารถแสดงบทบาทตามที่หลายฝ่ายคาดหวังไว้ รวมทั้งหนังสือเรียน ศิลปศึกษาใน ปัจจุบันมีสำนักพิมพ์ให้ความสนใจในการจัดพิมพ์ขึ้นมาอย่างไม่แพร่หลาย จึงส่งผล ให้หนังสือเรียนศิลปศึกษามีความขาดแคลนและมีคุณภาพทางด้านการพิมพ์อยู่ในระดับต่ำ เพราะ ไม่มีการแข่งขันกันทางการตลาด ดังผลการศึกษาวิจัยของ วิบูลย์ จันทร์แย้ม (2531) อัครพล เคะพะกุล (2538) ที่พบว่าหนังสือเรียนศิลปศึกษาทั้งรายวิชาบังคับแกน และวิชาเลือกเสรีมีไม่ เพียงพอกับความต้องการของครูและจากผลการศึกษาวิจัยของ ถ้ายอง บัวเพชร (2531) ยังพบว่า ตำราและเอกสารประกอบการเรียนในวิชาศิลปะมีจำนวนน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับสาขาวิชา อื่นๆ ปีที่พิมพ์ส่วนใหญ่จะพิมพ์มานานแล้วขาดแคลนผู้เรียบเรียงและสำนักพิมพ์ จากผลการ ศึกษาข้างต้นสอดคล้องกับความคิดเห็นและการศึกษาของ ชลอ พงษ์สามารถ (2526) ชาญศิลป์ สุวรรณจันทร์ (2539) และสุภาพร ดันชนสิวกุล (2538) ที่พบว่า ครูศิลปศึกษาขาดแคลน หนังสือเรียน คู่มือครู เอกสารประกอบหลักสูตร ตำรา และแหล่งศึกษาค้นคว้า เพื่อใช้เป็น แนวทางในการศึกษาหาความรู้ที่แปลกใหม่มาใช้วางแผนการสอน ครูจึงขาดแนวทางในการจัด เนื้อหาสาระที่ถูกต้องให้กับผู้เรียน

จากการศึกษารายชื่อหนังสือเรียนศิลปศึกษา ในคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ วก. 229/2538 เรื่องการกำหนดหนังสือสำหรับเลือกใช้ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า มีหนังสือเรียนศิลปศึกษาทั้งหมด 21 เล่ม มีทั้งฉบับที่จัดพิมพ์โดยกระทรวงศึกษาธิการและ สำนักพิมพ์เอกชน รวม 5 สำนักพิมพ์ คือ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2538)

1. กระทรวงศึกษาธิการจัดพิมพ์ขึ้นมา 1 ชุด ประกอบด้วยหนังสือเรียนศิลปศึกษา

- 3 เล่ม สำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3
 2. สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์จัดพิมพ์ขึ้นมา 1 ชุด ประกอบด้วยหนังสือเรียนศิลปศึกษา 3 เล่ม สำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3
 3. สำนักพิมพ์วัฒนาพานิชจัดพิมพ์ขึ้นมา 1 ชุด ประกอบด้วยหนังสือเรียนศิลปศึกษา 3 เล่ม สำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3
 4. สำนักพิมพ์ประสานมิตรจัดพิมพ์ขึ้นมา 1 ชุด ประกอบด้วยหนังสือเรียนศิลปศึกษา 6 เล่ม สำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โดยแยกเป็นระดับชั้นละ 2 เล่ม
 5. สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชจัดพิมพ์ขึ้นมา 1 ชุด ประกอบด้วยหนังสือเรียนศิลปศึกษา 6 เล่ม สำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โดยแยกเป็นระดับชั้นละ 2 เล่ม

หนังสือเรียนศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีการจัดพิมพ์ขึ้นมาเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนและกระทรวงศึกษาธิการประกาศให้เป็นหนังสือ สำหรับใช้ในโรงเรียน สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มหนังสือเรียนศิลปศึกษาที่พิมพ์โดยกระทรวงศึกษาธิการและกลุ่มหนังสือที่พิมพ์โดยสำนักพิมพ์เอกชน โดยครูศิลปศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการพิจารณาคัดเลือกหนังสือเรียนมาใช้ประกอบการเรียนการสอน ดังที่องค์การยูเนสโก (UNESCO, 1986) และสมพร จารุณัฐ (2531) กล่าวสอดคล้องกันว่าครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการคัดเลือกพิจารณาปรับปรุงและพัฒนาหนังสือเรียนให้มีคุณภาพตามขอบเขตของเนื้อหาการเรียนการสอนและวัสดุวิธี และอิลเลียต (Woodward and Elliott อ้างใน Muth and Alverman, 1992) ที่กล่าวว่า ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการใช้น้ำหนักเรียนเพื่อนำมาเป็นแกนกลางพื้นฐานและแนวทางการสอน นอกจากนี้จากผลการศึกษาวิจัยของ กรมวิชาการ (2539) ต่อต้าน ธารีเกษ (2538) สุภาพร ดันธนศิริวะกุล (2538) เจฟเฟอร์ (Jeffer, 1994) แลมเพลล่า (Lampella, 1994) พบว่าครูศิลปศึกษาให้ความสำคัญในการคัดเลือกหนังสือเรียนศิลปศึกษาเพื่อนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก เพราะพิจารณาว่าหนังสือเรียนศิลปศึกษามีการกำหนดเนื้อหาและกิจกรรมได้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และคำอธิบายรายวิชาการนำมาเป็นเอกสารอ้างอิง และเป็นแนวทางการสอน จึงตรงตามที่หลักสูตรกำหนดรวมทั้งเป็นสื่อที่มีราคาถูกรู้สามารถศึกษาเนื้อหาได้เอง ตามความต้องการโดยไม่จำกัดเวลา

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่าหนังสือเรียนศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งของกระทรวงศึกษาธิการและสำนักพิมพ์เอกชน ในปัจจุบันเป็นสื่อที่ครูส่วนใหญ่ให้ความสำคัญใน

การเลือกนำมาใช้เป็นเครื่องมือส่งเสริมความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมาก แต่หนังสือเรียนศิลปศึกษาก็อยู่ในสภาพที่มีปัญหาเหมือนกันคือ หนังสือเรียนไม่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาศิลปศึกษา องค์ประกอบทางกายภาพ และทางด้านเนื้อหายังไม่เอื้ออำนวยต่อการนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน หนังสือเรียนศิลปศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการและสำนักพิมพ์เอกชนก็มีลักษณะที่แตกต่างกันมาก ดังผลการวิจัยของ วิบูลย์ จันทร์แย้ม (2531) ที่พบว่า “หนังสือเรียนศิลปศึกษาในแต่ละเล่ม และแต่ละสำนักพิมพ์มักจะอธิบายข้อความแตกต่างกัน” จึงส่งผลให้ผู้ใช้หนังสือเกิดความสับสนกับเนื้อหาความรู้ที่ถูกต้อง และจากผลการศึกษาวิจัยของชัยรัตน์ ชลวิถี (2524) พบว่าการออกแบบกราฟิกของหนังสือเรียนของรัฐบาลและเอกชนก็มีความแตกต่างกันมาก รวมทั้งหนังสือเรียนศิลปศึกษายังมีสำนักพิมพ์ต่างๆ ให้ความสนใจในการผลิตยังไม่แพร่หลายครูศิลปศึกษาบางส่วนจึงเลือกหนังสือศิลปะอื่นๆ หรืออาศัยประสบการณ์มาเป็นแนวทางในการสอน จึงส่งผลให้การเรียนศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไม่สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ของวิชาศิลปศึกษาได้ตามขอบเขตที่นักเรียนจะต้องเรียนรู้และหนังสือเรียนศิลปศึกษาในปัจจุบันก็มีการจัดพิมพ์ขึ้นมาใช้ประกอบการเรียนการสอนมากกว่า 5 ปีแล้ว ซึ่งฟอสเตอร์ (Foster, 1990) และสถาบันวิจัยการศึกษาแห่งชาติ (National Institute for Educational Research) (อ้างใน Rays Rays and Koyama, 1996) ได้อธิบายสอดคล้องกันว่า หนังสือเรียนควรมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทุกๆ 3 ปี เพื่อให้มีความสอดคล้องกับสภาพทางสังคมและมีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น ดังนั้นหนังสือเรียนศิลปศึกษาในฐานะที่เป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถช่วยให้ครูศิลปศึกษานำมาใช้เป็นแนวทางประกอบการเรียนการสอนและการเตรียมเนื้อหา ซึ่งจากผลการวิจัยของ ทิพากรณ์ ลักษณะหุต (2536) พบว่าครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่นำเนื้อหาจากหนังสือเรียนมาใช้เป็นเอกสารอ้างอิงประกอบการเรียนการสอน จากความสำคัญของหนังสือเรียนศิลปศึกษา และเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสำรวจความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับหนังสือเรียนศิลปศึกษา ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงหนังสือเรียนให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับหนังสือเรียนศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัด กรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับหนังสือเรียนศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. คำตอบที่ได้จากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชากร ถือว่าเป็นคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริง มีความเชื่อถือได้
2. การตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มประชากรในวันและเวลาที่แตกต่างกัน ไม่มีผลต่อการวิจัย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. หนังสือเรียน หมายถึง หนังสือที่มีเนื้อหาครอบคลุมวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และคำอธิบายรายวิชา มีลักษณะการเรียบเรียงในเชิงวิชาการ เนื้อหามีความถูกต้องตามหลักการ และทฤษฎี มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัยและประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียน โดยผ่านการตรวจและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาศิลปศึกษา และกระทรวงศึกษาอนุญาติให้นำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนในโรงเรียนได้
2. หนังสือเรียนศิลปศึกษา หมายถึง หนังสือเรียนรายวิชาศิลปะกับชีวิตหนังสือที่มีเนื้อหา กิจกรรมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาศิลปศึกษา การออกแบบจัดวางมีรูปแบบเฉพาะ และให้แนวทางในการสร้างสรรค์งานศิลปะที่สอดคล้องสัมพันธ์กับชีวิต มีความถูกต้องตามข้อเท็จจริง โดยผ่านการตรวจและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาศิลปศึกษา และกระทรวงศึกษาธิการอนุญาติให้นำมาเป็นเครื่องมือประกอบการเรียนการสอนในรายวิชาศิลปะกับชีวิต ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับหนังสือเรียนศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในด้านความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรศิลปศึกษา ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรม ด้านภาพประกอบ ด้านภาษาและการเขียน ด้านการออกแบบจัดวางรูปเล่ม
2. เป็นข้อมูลสำหรับผู้เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาหนังสือให้มีคุณภาพต่อไป
3. เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับหนังสือเรียนศิลปศึกษา ในระดับอื่นๆต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจาก เอกสาร ตำรา หนังสือ หลักสูตรและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
2. กลุ่มตัวอย่างประชากร ได้แก่ ครูศิลปศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 382 คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)
 - ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับหนังสือเรียนศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ในด้านความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรศิลปศึกษา ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรม ด้านภาพประกอบ ด้านภาษาและการเขียน ด้านการออกแบบจัดวางรูปเล่ม
 - ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นแบบปลายเปิด (Open ended)
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองเป็นบางส่วน และส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์เป็นบางส่วน รวมแบบสอบถาม 382 ชุด
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของครูศิลปศึกษา วิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของครูศิลปศึกษา เกี่ยวกับหนังสือเรียน
ศิลปศึกษา วิเคราะห์โดยค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)